

Sağlık Ekonomisi Çerçevesinde Sağlık Harcamaları: Türkiye Örneği

Health Expenditures in the Framework of Health Economics: The Case of Turkey

Çağatay TUNÇSİPER¹

Asiye BAKAR²

Özet

Sağlık ve sağlık ekonomisi günümüzde hem ulusal hem de uluslararası da önemli bir yere sahiptir. Covid19 salgınından sonra sağlık, sağlık hizmeti ve özellikle sağlığa ayrılan bütçe ve yapılan harcamalar büyük payı vardır. Sağlık hizmetinde yapılan teknolojik gelişim, değişim, sağlık reformları; ekonomik gelişme, büyüme ve beşeri ve sosyal gelişimsel yönünden toplumsal refah düzeyini pozitif olarak artırır. Sağlık yönünde yapılan sağlık bütçesi ve sağlık harcamaları ülkenin ekonomik ve gelişimsel büyümeye büyük katkısı bulunmaktadır. Sonuç olarak Sağlık ekonomisi, sağlık hizmeti ve sağlık çerçevesinde bulunan diğer alt dallar, sektörlerin günümüz koşullarında her ülke için gelişmişlik ve refah yaşam düzeyini artırma da önemli yeri olduğu için sürekli değişmekte ve gelişmekte olduğundan dolayı yatırım ve özel çalışmalara açık olan bir ekonomi dalıdır.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Ekonomisi, Sağlık harcamaları, Türkiye'de Sağlık harcamaları

Başvuru: 04.03.2023

Kabul: 08.05.2023

Abstract

Today, health and health economics have an important place both nationally and internationally. After the Covid19 epidemic, the budget and expenditures allocated to health, health services, and especially health have a large share. Technological development, change, and health reforms in health care; positively increase the level of social welfare in terms of economic development, growth, and human and social development. The health budget and health expenditures made in the direction of health have a great contribution to the economic and developmental growth of the country. As a result, health economics, health service, and other sub-branches within the framework of health are a branch of the economy that is open to investment and special studies since the sectors have an important place in increasing the level of development and welfare for each country in today's conditions and will be constantly changing and developing.

Keywords: Health Economics, Health Expenditures, Health expenditures in Turkey

¹ Centrade Fulfillment Services, İzmir / Turkey. tuncsipercagatay@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, İzmir Demokrasi Üniversitesi İBBF, İktisat Bölümü asiye-bakar@yandex.com

1.GİRİŞ

Toplumun en önemli varlığı insandır. Sağlıklı toplum için sağlık ekonomisi, Sağlık sektörü ve sağlık harcamaları ülkelerin ve toplumun gelişmişlik düzeyinde artış sağlamaktadır. Sağlık kavramı başta olmak üzere sağlık yönetimi, sağlık yönetim kapsamında sağlık hizmetleri, sağlık hizmetlerinin tanımı, önemi, özellikleri, sınıflandırılması konularına yer verilerek genel bir giriş yapılacaktır. Sağlık tanımlanması oldukça güç ve karmaşık kavramlardan biridir. Kişilere ve doktorlara göre sağlık farklı şekilde ele alınsa da özünde benzer bir noktaya vurgu yapıldığı görülür. Bireyler sağlığı, yaygınlıkla hastalığın olmaması durumu olarak tanımlar iken doktorlar ise, en basit yakınma veya normalden sapma halini hastalık olarak kabul etmektedir. Toplumsal refah ve gelişmişlik olarak ülkeye ve topluma fayda sağlayan sağlık ekonomisi ekonomide önemli bir yeri vardır. Beşerî sermayesi yüksek olan toplumların ekonomik olarak da gelişmiş ve yüksektir.

Sağlık ve ekonomi arasındaki ilişkinin en temel noktalarından birisi, toplumsal sağlık düzeyinde yaşanan gelişmelerin doğrudan ve dolaylı olarak toplumsal refah üzerinde etkide bulunmasıdır. Sağlığın üretim, harcama ve refah üzerindeki etkilerini gösteren iç içe geçmişlik, esasen sağlık ekonomisinin temel konusunu oluşturmaktadır. Sağlık harcamaları, sağlıkla ilgili bütün mal ve hizmet için harcamaların toplamı şeklindedir. Sağlık harcamalarının Gayri safi milli hasıla içerisindeki alt dallarla birlikte bütün harcamaları bu çalışmamızda göreceğiz.

2.SAĞLIK EKONOMİSİ

İnsanoğlu ister birey ister toplum olarak yaşamını devam ettirebilmek için ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetleri üretmek ve tüketmek zorundadır. Daha fazla mal ve hizmetin tüketilebilmesi daha fazla üretimi gerektirir. Bu nedenle insanoğlunun temel çalışması, daha fazla üretim üzerine odaklanmıştır. Üretimin yapılabilmesi için kaynakların yeterli olması gerekir. Ancak, dünyamızda kaynaklar kıt ve tüm istekleri karşılayacak üretim için yeterli değildir.

Modern tıbbın olmadığı dönemlerde hastalara verilen sağlık hizmeti bir çeşit yardım ve hayır niteliğindedir. Tıbbın ilerlemesi ve verilen hizmetlerin çeşitliliğinin artması sağlık hizmetlerinin önemini artırmıştır. Zamanla sağlığın ve sağlıklı bir topluma sahip olmanın önemi herkes tarafından kabul görmüş, mevcut sağlık hizmetini daha etkin kullanmak için kaynak arayışına girmiştir. Kaynakların etkin kullanılması gerektiği düşüncesi hâkim olmaya başladıkça da sağlığın sosyal olduğu kadar ekonomik bir olay olduğu görüşü ağırlık kazanmaya başlamıştır. Sağlık hizmetlerinde ihtiyaçların en iyi şekilde karşılanabilmesi için mevcut kaynakların sınırlı olması, sağlıkla ilişkilendirilebilecek konuların hastane hizmetleri, özel sağlık hizmetleri, hastalıkların maliyetleri gibi ekonomik olarak incelenmesi zorunlu kılmıştır. Böylece sağlık hizmetleri ve ekonomi arasındaki ilişki sağlık ekonomisi olarak adlandırılan bir alt bilimi oluşturmuştur. Sağlık ekonomisinin konusu öncelikle sağlık hizmetlerinin ekonomik analizi, bir başka deyişle sağlık hizmetleri sektörünün ekonomik analizidir.

Sağlık ekonomisi, ekonomi biliminin bir alt disiplindir ve sağlık hizmetlerindeki kıt kaynaklarla uğraşır. Bu kaynakların kısıtlı olması temel çıkış noktasını oluşturur ve bu kaynaklardan en büyük sağlık çıktısını elde etmek üzere neler yapılacağına temel sorusu olarak bu çalışmada ortaya çıkar. Sağlık ekonomisini Mills ve Gilson ekonomi biliminin teori, kavram ve tekniklerinin sağlık sektörüne uygulanması biçiminde ifade etmektedir. Başka bir tanımda ise iktisadi olarak sağlık ekonomisi, sağlık sektörüne ayrılan kaynakların en ekonomik şekilde kullanılarak en yüksek düzeyde sağlık hizmeti üretmek ve bunu toplumu oluşturan sosyal gruplar ve fertler arasında en iyi şekilde paylaşmaktır. Deloitte. Sağlık ekonomisini kısaca; kıt kaynakların sağlık sektörü içerisinde nasıl tahsis edildiğini inceleyen bir bilim, olarak tanımlamaktadır.

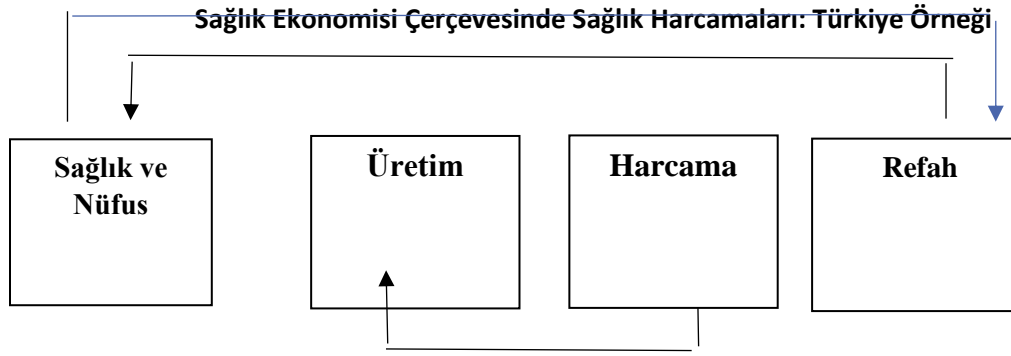
Ekonomi kıtlık bilimidir. Ekonomi bilimi kıt kaynaklarla sınırsız ihtiyaçların nasıl karşılanacağı ile ilgilenen bilim dalıdır. Kısıtlı bir bütçe ile refahı maksimize etmek için mal ve hizmetler arasında yapılan seçimleri analiz eder.

Ekonomide de temelde dört soru bulunmaktadır.

1. Ne üretilcek ve ne miktarda üretilcek?
2. Bu ürünler hangi metotla üretilcek?
3. Mal ve hizmetlerin toplumsal çıktıları, toplumun üyeleri arasında nasıl bölüşülecek?
4. Toplumun üyeleri arasında üretimde ve dağıtımda etkinlik nasıl sağlanacak?

Bu temel sorunlar iyice incelendiğinde ekonomi açısından “değer” kelimesi öne çıkmaktadır. Tüm bu sorulara cevap verebilmek için gerekli ve öncelikli kavram değer’dir.

Sağlık, sağlık hizmetlerinde değer piyasada alınıp satılamaz. Sağlık bu nedenle bir değişim değerine sahip değildir. Nüfus ve toplumun sağlık düzeyi, toplumsal refah üzerinde doğrudan etkide bulunmaktadır.

Şekil 1: Sağlık Sektörü ile Ekonominin Kalan Kısmı Arasındaki İlişki

Kaynak: Over, 1991:10.

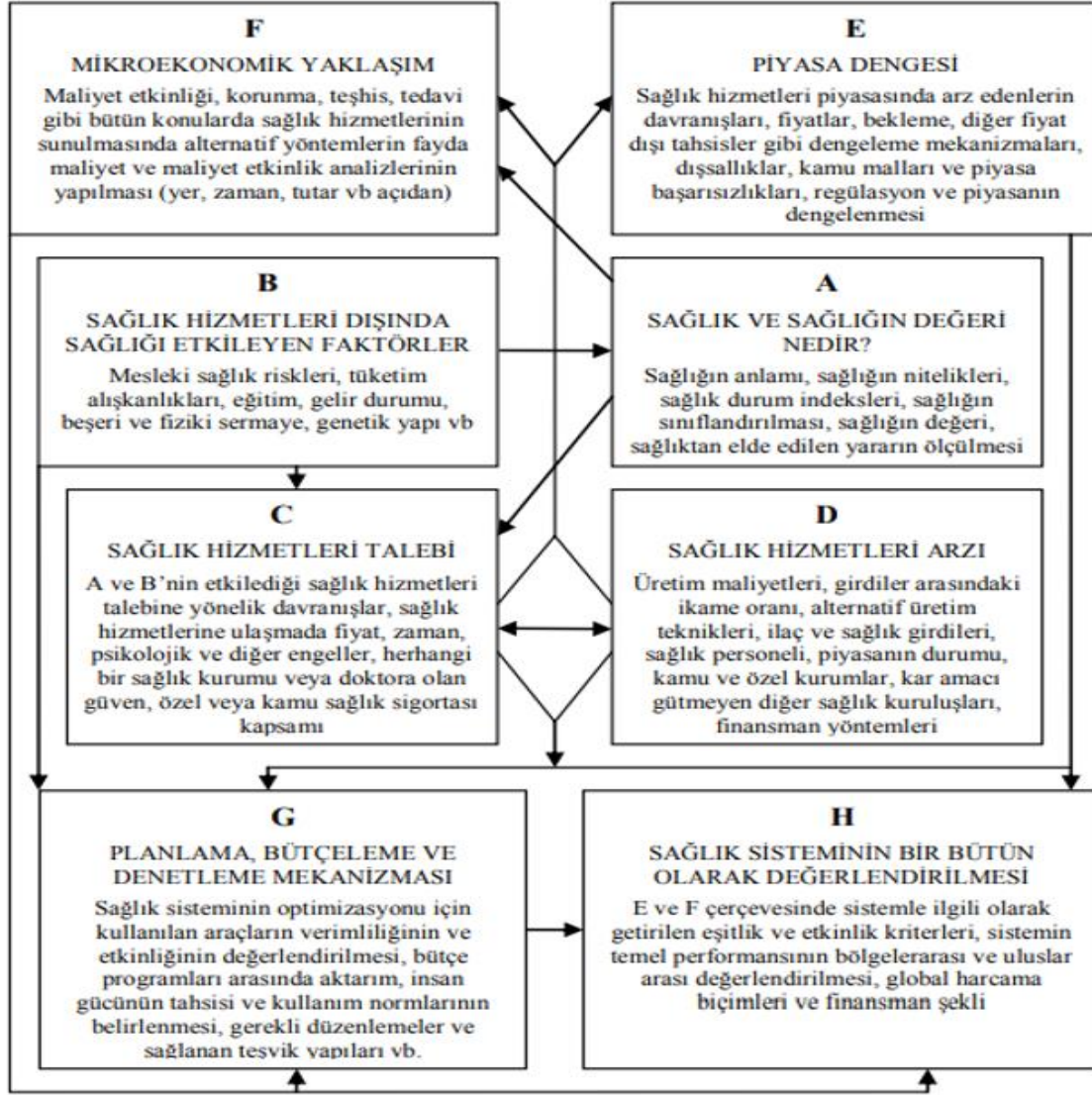
Sağlık ve ekonomi arasındaki ilişkinin en temel noktalarından birisi, toplumsal sağlık düzeyinde yaşanan gelişmelerin doğrudan ve dolaylı olarak toplumsal refah üzerinde etkiye bulunmasıdır. Sağlıkın üretim, harcama ve refah üzerindeki etkilerini gösteren iç içe geçmişlik, esasen sağlık ekonomisinin temel konusunu oluşturmaktadır.

2.1.Sağlık Ekonomisinin Kapsamı

Sağlık hizmetleri alanında kaynakların etkin kullanımının sağlanması, hizmette yaygınlık ve sürekliliğin oluşturulması, tüketicilerin elde ettiği faydanın artırılması amacıyla sağlık hizmetlerinin finansman, arz ve talebinin; yönetim, organizasyon ve insan gücü boyutlarıyla yeniden yapılandırılması ile ilgili faaliyetlerin tümü sağlık ekonomisinin kapsamında yer almaktadır (Baloğlu, 2006:123)

Sağlık ekonomisinin kesin sınırların belirlemek zor olmakla birlikte, Culyer ve Williams'ın oluşturduğu ancak, (Williams 1987) tarafından geliştirilen sağlık ekonomisinin yapısı, temel unsurları ve bunlar arasındaki ilişkiyi gösteren akım tablosu konuyu genel anlamda değerlendirmeye yardımcı olacaktır. Culyer ve Newhouse (2000:4) tablodaki ilişkiyi açıklarken sağlık ekonomisinin kapsamına ilişkin ayrıntılı analiz ortaya koymuştur. Şemada yer alan her kutunun içeriği ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Ancak, geliştirilen bu şema sağlık ekonomisinin kapsamını ayrıntılı biçimde ortaya koymaktadır. Şekil 2, sağlık ekonomisinin kapsamını ayrıntılı biçimde ortaya koymaktadır. Şekil 2'de sağlık ve sağlığın değerinin tanımlanması ve bu tanımlar etrafında sağlığı etkileyen faktörler sağlık ekonomisinin kapsamına dahil edilen ilk başlıklardır. Sağlık talebi ve sağlık arzının kapsama dahil olması ile birlikte makroekonomik bakış açısını ortaya koyan piyasa analizi ve mikro ekonomik yaklaşım, sağlık hizmetleri arz ve talebine ilişkin harcamaların planlanması, bütçelenmesi ve sonuçlarının değerlendirilmesine öncülük etmekte ve katkı sağlamaktadır.

A kutusunda, sağlık ve sağlığın değeri nedir? Sorusunun cevabı aranmaktadır. B kutusunda, sağlığı sağlık hizmetleri dışında etkileyen faktörleri ele almaktadır. C kutusunda, sağlık hizmetlerine olan talebi etkileyen faktörleri incelemektedir. D kutusunda, sağlık hizmetleri talebinin karşılığı olarak sağlık hizmetleri arzını incelemektedir. E kutusunda, sağlık hizmetleri piyasasında oluşan denge fiyatlarının nasıl oluştuğunu incelemektedir. F kutusunda, sağlık hizmetlerine ayrılan kaynakların miktarı ve dağılımı ele almaktadır. G kutusunda, sağlık hizmetlerinin planlanması, bütçenin oluşturulması ve denetim mekanizması ele almaktadır. H kutusunda, Sağlık sistemini bir bütün olarak ele almakta ve değerlendirmektedir. E Kutusunda, piyasa dengesi sağlık hizmetlerinin arz edenlerin ve dengeleme mekanizmasını ele alıyor. F kutusu, maliyet etkinliği maliyet analizinin yapılmasını inceliyor.

Şekil 2: Sağlık Ekonomisi Kapsamının Şematik Olarak Gösterimi

Kaynak: Culyer ve Newhouse, 2000:4

3.SAĞLIK SEKTÖRÜNÜN TANIMI

İnsanların en büyük hazinesi olan sağlığın elde edilmesi korunması ve devamlılığının sağlanması amacıyla sağlıkla ilgili mal ve hizmet üreten bütün kurum ve kuruluşların oluşturduğu yapıya genel olarak sağlık sektörü denilmektedir. Sağlık elde etmek ve toplumu sağlıklı kılmak amacın gerçekleştirmek üzere çok geniş bir alanı kapsamaktadır.

3.1.Sağlık Hizmetleri Kavramı

Sağlık hizmetleri, sağlıkla ilgili malum ve hizmet türündeki her türlü ürünü üretmek ve talep etmek üzere kurulan sistem ve alt sistemler ile bunların içinde yer alan kişi, kur, kuruluş, statü, ürün gibi şeylerin tümünü belirtmek için kullanılan, genel ve kapsayıcı bir kavramdır. Sağlık hizmetleri, bireyin ve toplumun sağlığını korumak; beden, ruhen ve sosyal yönden ortaya çıkacak olan hastalıkları tedavi edip insanları mutlu kılmak için yapılan tüm faaliyetleri kapsamaktadır.

3.2.Sağlık Hizmetinin Özellikleri

Sağlık hizmetleri temelde bireysel gibi görülmektedir. Ancak sağlık hizmetlerinin sınıflandırılmasında ortaya çıkan koruyucu, tedavi edici ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin etkileri bu hizmetlerin toplumsal hizmetler olduğunu göstermektedir. Sağlık hizmetleri ikame edilemez ve ertelenemez; talebin ortaya çıkması ile birlikte giderilmesi gereken bir ihtiyaçtır. Zamanında giderilmeyen bir sağlık ihtiyacı kişinin ilerideki yaşamını etkilemekle beraber toplumu da ekonomik ve sağlık açısından etkileyebilmektedir.

Sağlık Ekonomisi Çerçevesinde Sağlık Harcamaları: Türkiye Örneği

3.3.Sağlık Hizmetlerinin Sınıflandırılması

Sağlık sektörü tarafından sağlık odaklı gerçekleştirilen tüm faaliyetler ise sağlık hizmetleri olarak tanımlanmaktadır.

- Koruyucu Sağlık Hizmetleri
- Tedavi Edici Sağlık Hizmetleri
- Rehabilitasyon Hizmetleri

4. SAĞLIK HARCAMALARI

Bir ülkenin sağlıklı bir topluma sahip olabilmesi için ekonomisinin güçlü olması, ekonomik büyümenin sağlanıp sürdürülebilir kılınması ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak sağlık hizmetlerinin sunulması gerekmektedir. Sağlık hizmetlerinin sağlanması için yapılan tüm harcamalar sağlık harcamaları altında toplanmaktadır. Sadece sağlığın kaybolması durumunda sağlığı yeniden elde etmek için yapılan harcamalar değil aynı zamanda aşılama, cinsel hastalıklarla mücadele gibi sağlığı koruma amacını benimseyen tüm koruma harcamaları ile beslenme, sağlık yatırımları gibi geliştirme amaçlı harcamalar da “sağlık harcaması” olarak kabul edilmektedir

4.1.Sağlık Harcamalarını Etkileyen Faktörler

- Kişi başına gelirin yükselmesi
- Eğitim seviyesi ve sağlık bilincinin gelişmesi
- Sosyal değer yargılarının değişmesi
- Teknolojik gelişmeler
- Şehirleşme
- Yaşam süresinin uzaması
- Toplumsal düzende meydana gelen değişmeler

5.TÜRKİYE'DE SAĞLIK SİSTEMİ

Türkiye'nin sağlık sistemi karma bir yapıya sahiptir. Bir taraftan belirli bir kesim için zorunlu sigorta modeli uygulanırken diğer taraftan kamu yardımı modeli uygulanmaktadır. Türkiye vatandaşları sağlık hizmetlerini kamu kuruluşlarından alabildikleri gibi özel sağlık kurumlarından da temin edebilirler. Türkiye'de sağlık sistemi hizmet arzı, hizmet talebi açısından önemli çeşitlilik göstermektedir.

5.1 Türkiye'de Sağlık Sektörünün Mevcut Durumu

Türkiye'de sağlık sektörü oldukça karmaşık bir yapı oluşturmaktadır. Sağlık bakanlığı, millî savunma bakanlığı, üniversiteler dpt ve diğer devlet kurumları, özel sağlık kuruluşları, sağlık ocakları, ana çocuk sağlığı, aile planlaması merkezleri, verem savaş dispanserleri, kamu hastanesi poliklinikleri, belediyeler, işyeri hekimleri, özel teşhis ve tedavi poliklinikleri, özel muayenehanelerdir.

5.2.Sağlık Hizmetlerinin Finansmanı

Sağlık hizmetlerinin finansmanı, her ülkede çözümü oldukça zor ve önemli bir konudur. Sağlık hizmetlerinin finansmanı önemli ve birbiriyle ilişkili üç ayağı bulunmaktadır. Birincisi; Sağlık hizmetlerinin finansmanı için yeterli fonun toplanması, ikincisi; ödeyiciler arasında risk paylaşımı esasına dayalı olarak fonların havuzlanması ve üçüncüsü; fonların gerekli sağlık hizmetinin satın alınması veya sağlanması için uygun biçimde kullanılmasıdır.

5.2.1 Devlet Bütçesi

Kamu sağlık harcamalarında finansman kaynaklarının en önemlisi devlet bütçesi ya da bütçeye kaynak oluşturan vergilerdir. Vergiler, primler ve özel amaçlı vergiler şeklinde sınıflandırılmaktadır. Vergiler, sağlık hizmetinin finansmanında kullanılan temel finansman kaynağıdır. Bu finansman kaynağının özünde, koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmetlerinin, genel vergi gelirlerinden finanse edilerek topluma eşit bir biçimde sunulması yatmaktadır. Primler, ortaya çıkması olası sağlık riskleri göz önüne alınarak, zorunlu veya isteğe bağlı sosyal sigortalar tarafından toplanmaktadır. Özel amaçlı vergiler ise, belirli amaçları gerçekleştirmek için toplanmakta ve devlet tarafından farklı alanlara yönelik harcamalar yapılmaktadır.

5.2.2 Sosyal Güvenlik Katkıları

Sosyal sigortalar içinde sağlık sigortası, tarihi gelişim içinde sosyal sigortaların ilk ve başlıca kolu olmuştur. Özel sağlık sigortası, toplumsal finansman, işveren finansmanı ve doğrudan ödemeler şeklinde başlıca dört başlık altında sınıflandırılmaktadır. Özel sağlık sigortası, genellikle sosyal sigorta mantığının ve ulusal sağlık sisteminin bulunmadığı ülkeler tarafından tercih edilen bir finansman kaynağıdır. Toplumsal finansman kaynağında, toplumun sağlık hizmetinin maliyetinin bir kısmını üstlenmesi ve nakit veya malzeme şeklinde katkıları yapması söz konusudur. İşveren finansmanında,

işverenler tarafından çalışanların sağlıkları için harcama yapılmakta ve çalışanların sağlık hizmetine yönelik ihtiyaçlarının tamamı veya bir bölümü finanse edilmektedir. Doğrudan ödemeler ise, bireyler almak istedikleri sağlık hizmeti için, kendi ceplerinden harcama yapmaktadır. İlaç bedelinin belirli bir kısmı için yapılan harcamalar da bu başlık altında ele alınmaktadır. Dünyada sağlık hizmetlerinin finansmanı açısından kullanılan iki temel model bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi İngiliz modeli olarak ifade edilen Beveridge Modeli, diğeri ise Alman modeli olarak bilinen Bismarch Modeli'dir. *Beveridge Modeli* sağlık hizmetinin sunum aşamasından finansmanına kadar gerçekleştirilecek tüm faaliyetlerde kamunun belirleyici bir rol üstlenmesini öngören bir modeldir. Devlet bu modelde hizmetin üretilmesinden, topluma ulaştırılmasına ve finansmanının sağlanmasına kadar gerekli olan tüm aşamaları yerine getirmektedir. Sağlık hizmetlerinin temel finansman kaynağı olarak vergiler ön plana çıkmaktadır. Bu modelin temel hareket noktası; toplumun bütününe hizmetten eşit bir biçimde yararlanmasını güvence altına almaktır. *Bismarch Modeli* üyelerinin sağlık hizmeti ihtiyacını karşılamak amacıyla yönelik olarak prim toplayan sosyal sigortaların oluşturduğu bir modeldir. Sosyal sigorta kuramlarına üyelik yasal zorunluluk olup, sistemin finansmanı ağırlıklı olarak devlet tarafından düzenlenmekte ve desteklenmektedir. Türk Sağlık Sistemi'nin finansman yapısında hem sosyal sigorta mantığının (Bismarch Modeli) geçerli olduğu hem de kamu yardımı modelinin (Beveridge Modeli) benimsendiği karma bir model uygulanmaktadır. Sağlık hizmetlerinin kamu sağlık kuramlarından alınabilmesi mümkün olduğu gibi, serbest piyasa ekonomisinin kurallarının geçerli olduğu ve kâr amacı güden özel sağlık sunucularından alınması da mümkündür

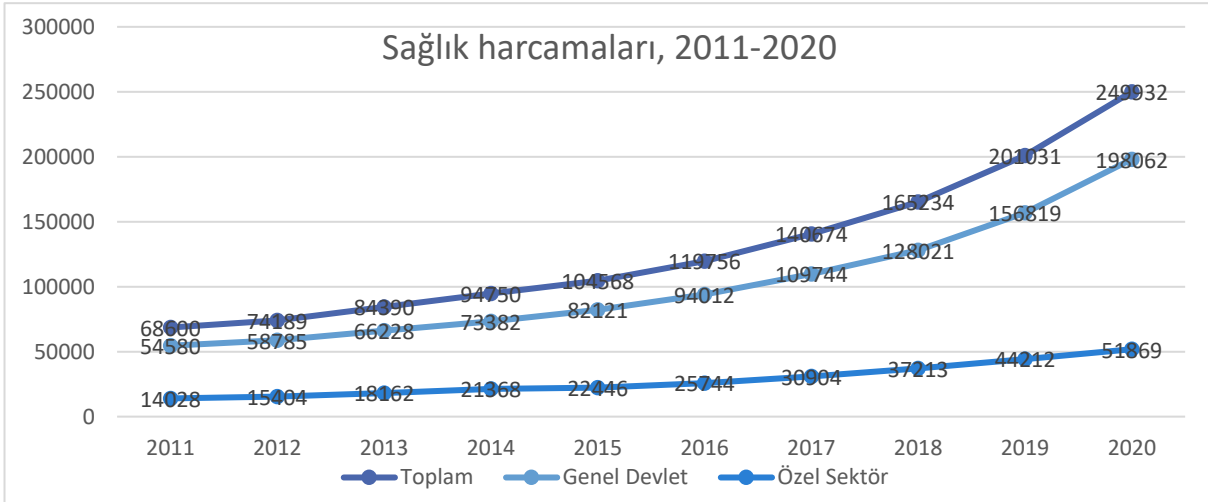
5.2.3 Özel Finansman

Özel kesim, sağlık harcamalarının finansmanına doğrudan ödemelerle ya da kamu sağlık sigortası dışında kendi iradesiyle özel sağlık sigortası yaptırarak katılabilir. Bilindiği gibi hastalık insanların yaşamını, gelir düzeyini, iş yaşantısını etkilemektedir. Özellikle gelir seviyesi yüksek olan kişiler muayene, teşhis, tedavi, ilaç, vb. giderlerini doğrudan ödemektedirler. Bununla beraber kamu sağlık sigortası çok sayıda kişiye belli sayıda risklere karşı asgari güvence sağladığından daha fazlasını isteyen kişiler özel sağlık sigortası yaptırmaktadır. Özel sağlık sigortası, bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı olsun ya da olmasın sigortalının karşılaştığı hastalık ve/veya kaza sonucu yaralanması halinde ihtiyaç duyacağı muayene, tedavi ve ilaç masraflarını karşılayan bir sigorta türüdür. Özel sağlık sigortası ülkemizde 1991 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır.

6.TÜRKİYE'DE SAĞLIK HARCAMALARI

Türkiye'nin sağlık harcamalarını yıllara göre incelediğimizde bir artı görürüz. GSYİH içerisindeki sağlık harcamaları payı da artış göstermiştir.

Grafik 1: 2011- 2020 Yılları Arasındaki Sağlık Harcamaları

Grafik:1. TUIK, 2021

Toplam sağlık harcaması 2020 yılında bir önceki yıla göre %24.3 artarak 249 milyar 932 milyon TL'ye yükselmiştir. Genel devlet sağlık harcaması %26.3 artarak 198 milyar 62 milyon TL'ye ulaştı. Özel sektör sağlık harcaması ise %17.3'lük bir artış oranı ile 51 milyar 869 milyon TL olarak tahmin edildi. Toplam sağlık harcamasının %79.2'si genel devlet bütçesinden karşılandı. Kişi başına sağlık harcaması 2 bin 997 TL olarak gerçekleşti.

Sağlık Ekonomisi Çerçevesinde Sağlık Harcamaları: Türkiye Örneği

Tablo 1: Sağlık hizmeti sunucularına göre sağlık harcamaları

	2019	Pay (%)	2020	Pay (%)
Toplam Sağlık Harcaması	201 031	100	249 932	100
Cari Sağlık Harcaması	188 237	93,6	233 062	93,3
Hastaneler	97 446	48,5	123 397	49,4
Evde Hemşirelik Bakımı	1	0	1	0
Ayakta Bakım Sunanlar	23 971	11,9	25 664	10,3
Perakende Satış ve diğer tıbbi malzeme sunanlar	51 922	25,8	63 053	25,2
Halk sağlığı programlarının sunumu ve yönetimi	8 884	4,4	13 055	5,2
Genel sağlık yönetimi ve sigorta	949	0,5	1 166	0,5
Sınıflandırılmayan diğer kategori	5 065	2,5	6 726	2,7
Yatırım	12 794	6,4	16 870	6,7

6.1. Kamu Sektörü Sağlık Harcamaları

Kamu harcaması hem devletin hem de diğer kamu ve özel hukuk tüzel kişilerinin, kamu hizmetlerini karşılamak için yaptığı ödemelerin bütünüdür.

- Sağlık Bakanlığı Harcamaları
- Sosyal Güvenlik Fonları Sağlık Harcamaları
- Sosyal Sigortalar Kurumu Sağlık Harcamaları
- BAĞ-KUR Sağlık Harcamaları
- Emekli Sandığı Sağlık Harcamaları
- Sağlık Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Fonları Dışında Kalan Birimlerin Sağlık Harcamaları

Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında en temel olan sağlık harcamaları, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde sağlık harcamalarına ayrılan pay, gelişmekte olan ülkelere göre biraz daha fazla fazladır. Sosyal devlet anlayışına hâkim olan ülkelerde de sağlık ve eğitim gibi temel kamu hizmetleri sayılan en mallara daha fazla kaynak ayrılmaktadır. Türkiye’de sosyal devlet anlayışı gereği düşük gelirli bireylere sağlık hizmeti sunabilmek amacıyla yeşil kart uygulaması başlatılmıştır. Ekonomik kalkınmanın sağlanmasında temel rolü olan sağlık harcamaları, ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde sağlık harcamalarına ayrılan pay, gelişmekte olan ülkelere göre nispeten daha fazladır. Ayrıca sosyal devlet anlayışına hâkim olan ülkelerde de sağlık ve eğitim gibi temel kamu hizmetleri sayılan yüksek mallara daha fazla kaynak ayrılmaktadır. Türkiye’de sosyal devlet anlayışı gereği düşük gelirli bireylere sağlık hizmeti sunabilmek amacıyla yeşil kart uygulaması başlatılmıştır.

6.2. Özel Sektör Sağlık Harcamaları

- Özel hastane harcamaları
- Hekim harcamaları
- Dış hekimi harcamaları
- Özel ilaç harcamaları
- Kamuya yapılan cepten ödemeler

Türkiye’de toplam sağlık harcamalarının önemli bir oranı özel sektör tarafından karşılanmaktadır.

SONUÇ

Sağlık ekonomisi, sağlık hizmeti ve sağlık çerçevesinde bulunan diğer alt dallar, sektörlerin günümüz koşullarında her ülke için gelişmişlik ve refah yaşam düzeyini artırma da önemli yeri olduğu için sürekli değişmekte ve gelişmekte olacaktır.

dolayı yatırım ve özel çalışmalara açık olan bir ekonomi dalıdır. Sağlıkın ekonomi ile iç içe geçmiş olduğunu ve ekonomide önemli bir yere sahip olduğunu görüyoruz. Kıt kaynakları etkin ve verimli bir şekilde kullanım doğrultusunda sağlık ve sağlık sektörü büyük ölçüde değişim ve gelişim kat etmiştir. Sağlık sektörünü sağlık elde etmek ve toplumu sağlıklı olmasını gerçekleştirmek için geniş ve kapsamlı alana sahiptir. Sağlık hizmetleri bireyin toplumun sağlığını korumak sosyo-ekonomik ve ferah bir yaşam standardı sunmak için büyük önem taşımaktadır. Sağlık hizmetleri, konusu ve kapsamı itibarıyla ülkede yaşayan tüm bireyleri ilgilendiren, insanların yaşam sürelerine etki eden, ruhsal ve duygusal gelişimlerini doğrudan etkileyen tüm faaliyetleri kapsamaktadır. İnsanların sağlıklı olması ve sağlıklı bir ortamda yaşaması sağlık hizmetlerinin etkin şekilde sunulması ile mümkün görülmektedir. Devlet tüm vatandaşlara, sağlıklı yaşama hakkını sunmak ve uygun ortamı sağlamak devletin temel görevleri içerisinde yer almaktadır. Bir ülkenin gelişmişlik düzeyi sağlıklı yaşam ve haklardan geçer. Sağlık ve Sağlık harcamaları ülkenin gelişmişlik ve refah düzeyini arttırmakta olumlu bir etkidir. Beşerî sermaye olarak eğitim ve sağlık; maddi olmayan sermayenin maddi sermaye gibi ekonomik büyüme katkı sağlar. Bundan dolayı ülkeler sağlığa önem verir gelişmiş ülkelerin sağlık yönünde de gelişmiş olduğunu yaşam standartlarının yüksek ve kaliteli yaşam ile bire bir alakalı olduğunu görüyoruz.

Türkiye sağlık hizmetleri finansman yapısında bahsedilen yöntemlerden tek birine sahip değildir; karma bir yapı söz konusudur. Zorunlu sigorta sistemi yanında özel sigorta, cepten yapılan ödemeler ve kamu gelirleri yani vergilerle finansman yöntemi hep birlikte ve iç içe karma bir şekilde uygulanmaktadır. Bu karma yapı dahilinde sağlık harcamaları temelde kamu ve özel sektör tarafından karşılanmaktadır. Türkiye’de sağlık harcamalarının durumunu gördüğümüz, bir sınıflandırma ile seneler içerisindeki gelişiminin analizini de içeren bu çalışmada, Türkiye’de gerçekleştirilen sağlık harcamalarının TÜİK verileri sayesinde mevcut durumunu gördük. Ülkemizin sağlık hizmetlerine yatırımları, harcamaları artırması ve artan nüfusu da dikkate alarak daha yeterli hale getirmesi gerektiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, A. (1999). Kamu Maliyesi, 7. Baskı, *Gazi Kitabevi*, Ankara: s.44
- Akın C.S. (2007). Sağlık ve Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye’de Sağlık Sektörü ve Harcamaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ç.Ü. S.B.E. İktisat Anabilim Dalı, Adana.
- Aktan, C. and Işık, A. (2006). 21. Yüzyılda Herkes İçin Sağlık, s 5
- Ala, T. (2019). Türkiye’de Sağlık Sektöründe Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemlerinin Kullanılmasına Yönelik Literatür Taraması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*
- Alan, W. (1987). Health and Economics, “Introduction”, London UK, Mac Millian, s.xi
- Altınışık, M. (2016). Sağlık Sektöründe Kalite Ve Hizmet Kalitesi Ölçümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Sağlık Kurumları İşletmeciliği Tezli Yüksek Lisans Programı, Ankara
- Culyer, A. J. and Newhouse, J. P. (2000). Introduction: The State and Scope of Health Economics. In Culyer, A. J. and J. P. Newhouse (ed.) *Handbook of Health Economics*, Amsterdam, Elsevier, 1-7.
- Çalışkan, Z. (2008). Sağlık Ekonomisi: Kavramsal Bir Yaklaşım. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 26, Sayı 2, s. 29-50
- Çoban, H. (2019). “Sağlık Ekonomisi ve Türkiye’de Sağlık Hizmetlerinin Yeniden Yapılandırılması” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, İzmir
- Demir, Ö. ve Tanyıldız İ. (2017). Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi. *İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* Cilt: I, Sayı:1, 2017 89
- <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Saglik-Harcamalari-Istatistikleri-2020-37192#:~:text=Genel%20devlet%20sa%C4%9Flu%C4%B1k%20harcamas%C4%B1%20%26,milyon%20TL%20olarak%20tahmin%20edildi.>
- Işık, A. ve diğerleri (1997). Sağlık Ekonomisinin Kapsamı ve Tarihsel Gelişimi, Ankara, s.31,34,65
- Karagül, M. (2002). Beşerî Sermayenin İktisadi Gelişmedeki Rolü ve Türkiye Boyutu, Afyon: *Afyon Kocatepe Üniversitesi* Yayın No. 37
- Selim, S.; Uysal, D. ve Eryiğit, P. (2014). Türkiye’de Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisinin Ekonometrik Analizi, Niğde Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 7(3), 13- 24.
- Sevinç, Ş. and Yılmaz, F.Ö. (2020). Türkiye’de Sağlık Hizmetleri Finansman Yöntemleri, *Selçuk Sağlık Dergisi*202;1(2):118-132
- TÜİK Sağlık İstatistikleri*

Sağlık Ekonomisi erevesinde Sağlık Harcamaları: Türkiye rneđi

Yařa E. (2012). Sağlık Sektöründe Hizmet Kalitesi, Müřteri Memnuniyeti Ve Bağlılık İlişkisi: Devlet, zel Ve niversite Hastaneleri Karşılaştırması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı